

On Altı Yıl Sonra 28 Şubat

Ömer Faruk Karagüzel

DOSYA

On Altı Yıl Sonra 28 ŞUBAT

Bizim karşımızda hukuk eşit ama hukuk karşısında biz eşit değiliz.
Bernard SHAW

Ömer Faruk KARAGÜZEL

28 Şubat hem Türkiye Cumhuriyeti tarihi hem de Türkiye Müslümanları açısından önemli kırılmalarından biri olarak kalacaktır. Zira 1997 yılının 28 Şubat'ı, resmi ideolojinin psikolojik harp taktikleriyle halkıyla hesaplaştığı önemli bir tarihe denk geliyordu.

İslami yükselişin toplumsal tabana kavuştuğu 90'lı yıllarda Müslümanlara en büyük darbe bir toplumsal mühendislik hareketi olan 28 Şubat süreci ile kendisini gösterdi. İlk Meclis darbesi, 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül gizlice ve aniden yapılmıştı. 28 Şubat Darbesi 'ben geliyorum!' dercesine, medya, sendika, üniversiteler ve yargı ayağıyla açıkça yapıldı. 1990'lı yılların başından itibaren tertiplenen birtakım eylemler ve hazırlanan raporları bu bağlamda zikredebiliriz. Genelkurmay Başkanlığı ülkenin ve Atatürkçülüğün koruyucu sıfatıyla Refah Partisi'ne karşı kararlılığını ilk planda ülkenin kuruluşuna kadar indirilebilecek temel problemler üzerinden geliştirdi. Batı Çalışma Grubu'nun faaliyetleri, Genelkurmay'ın medya silahını keşfi, Sultanbeyli'de Asker-Refah Partisi'nin karşı karşıya gelmesi, Kayseri'de 10 Kasım 1996'da yaşananlar,

Acemendiler'in sahneye çıkışı, Fadime Şahin'in göz yaşları, Sincan'da tankların sokağa çıkması, demokrasiye balans ayarı, Erbakan'dan askere, "Türk oğlu Türk'üm!" açıklaması, Brifingler, "Gerekirse Silahla!" tehditleri ve tarihi 28 Şubat 1997 MGK toplantısındaki Erbakan'ın alınından akan terler...

28 Şubat: Kimilerine göre demokrasiye balans ayarı, kimilerine göre postmodern darbe. Fevkalade istikrarlı bir ülke olan Türkiye'de, sürekli olarak yeniden kurulan ya da kurulma süreci devam eden cumhuriyet, 10-15 yıllık dönemsel aralıklarla bön-yesini, uzuvlarını dinç tutmaya çalışıyor. "Atatürkçü, laik, seküler, aydınlanmacı, çağdaş" çizgiden uzaklaşıldığı veya böyle bir riskin doğmadığı hallerde dahi o yüce ideallerden uzaklaşılmış izlenimi verilerek, askeri el

koymalara yani askeri darbeler yoluyla Kemalist restorasyon hayata geçiriliyor. 28 Şubat darbesi de zamansal süreklilik boyutu içinde aynı geleneğe yaslanan, bahsettığımız 10-15 yıllık periyotların bir halkasıdır. Toplumsal muhalefete karşı 28 Şubat, ülkedeki jakoben iktidar elitinin, bir terbiye aracı olarak kullandığı darbelerin son büyük halkasıdır.

“Resmi ideoloji İslâm'ı daraltılmış ve bir “dünya görüşü” olmaktan uzaklaştırılmış bir inanç sistemi olarak görmüş ve göstermeye çalışmıştır. Bu sebeptendir hem Kemalizm ve hem de muhafazakarlık açısından din, ulus kimliğinin bir varyantı olarak okunmuştur. Resmi ideolojinin taşıyıcı tüm parçaları tarafından İslâm, kamu alanını asla kuşatmayacak yalnızca kişinin vicdanında karşılığını bulabilecekti.”

Türkiye'de Batılılaşma süreci başladığından beri, bu topraklar üstünde iki ayrı toplumun yaşadığı söylenebilir. Bu uzun sürecin çeşitli aşamalarında, döneme göre değişen biçimler altında, bu ikili yaşam tarzının varoluşu söz konusu olmuştur. Cumhuriyet'in ilanından bu yana iki kutuptan Batıcı, laik, seküler, ilerlemeci taraf diğer kesim olan Müslüman, İslamcı, yerli, yerel, geleneksel unsurları istikrarlı bir biçimde baskı altında tutmuştur. Cumhuriyet'in kurulduğu ilk günlerden başlayarak resmi ideoloji bayrağını taşıyan Kemalizm bir anlamda da ulusçuluk, karşısına her anında ve alanında İslâm'ı almıştır. İslâm çağın dışında, aydın devlet vasfının karşısında, dar ritüelleri kapsayan, bir hayat/dünya görüşü sunmayan basit bir inanç sistemine indirgenmiştir. Sistemin indirgemeci, totaliter, otoriter paradigmasına karşı refleks geliştiren, basit olarak da bu algıyı kabul etmeyen toplumun önde gelen kesimleri, rejimin en büyük düşmanı olarak rejim tarafından ve onun toplumsal tabanı tarafından gözüne kestirilmiştir. İslâmî kimlik ve duyarlılık bastırılmış, toplumsal hayattan tamamen dışlamaya yönelik bir tür cadi avına dönmüştür.

Resmi ideoloji İslâm'ı daraltılmış ve bir "dünya görüşü" olmaktan uzaklaştırılmış bir inanç sistemi olarak görmüş ve göstermeye çalışmıştır. Bu sebepten hem Kemalizm ve hem de muhafazakârlık açısından din, ulus kimliğinin bir varyantı olarak okunmuştur. Resmi ideolojinin taşıyıcı tüm parçaları tarafından İslâm, kamu alanını asla kuşatmayacak yalnızca kişinin vicdanında karşılığını bulabilecekti.

Resmi ideoloji söyleminden hareket edecek olursak; bu söylemi kullanmanın en önemli nedeni Türkiye'deki rejimin hem "son derece sağlam" hem de "hâldi kurulma" aşamasında olmasıdır. Rejim birilerince çok sağlamdır çünkü Atatürk tarafından oluşturulmuş ve askerler tarafından korunmaktadır. Nitekim her milli bayramda genelkurmay başkanları bu noktaya işaret ederler ve Anıtkabir'deki anı defterine, cumhuriyetin yılmaz bekçilerinin rejimi savunmak üzere ayakta olduklarını belirtirler. Ancak bu 'sağlam' cumhuriyet bir taraftan da hiç bitmeyecek bir tehdit altındadır. Bir yandan 'Türk' olmayanların, diğer yandan da 'laik' olmayanların ihanete varan saldırıları karşısında rejimin korunması ve sakın-



ması gerektiği söylenir. Bazen bu tehditler yoğunlaştığında ise, rejim aynı temeller üzerinde 'yeniden' kurulur... Kurulan ve halen kurulmaya devam eden resmi ideoloji, 1970'li yılların ortalarında belirginleşmeye başlayan "tevhidi bilinçlenme süreci"nin tehdit riskini en sert biçimde ve düşmanca 28 Şubat darbesiyle engellemiştir. Rıdvan Kaya bu vaziyeti şöyle açıklar:

"Türkiye'de toplumsal-siyasal yapının İslâmî temelde yeniden şekillendirilmesi, İslâmî kural ve geleneklerin toplumsal ilişkilerde esas alınması gerektiğine ilişkin özelem ve talepler statüko güçlerinin 28 Şubat'ta kapsamlı bir saldırıyla pöskürtüldü. Üstelik bu süreç sadece siyasal alana taşınmaya çalışılan taleplerin bastırılmasıyla yetinmedi, tümüyle İslâmî kimlik ve değerleri, hatta doğrudan dini görürmüğü hedef aldı."

Cumhuriyet Olmadan Cumhuriyet Olmak

Mihail Romm'un *Obuknovenay Fascizm* (1965; Sıradan Faşizm) filmi Sovyet sistemini olağanüstü bir gerçeklikle beyaz perdeye aktaran bir filmidir. Filmde diktatöryal/totaliter iktidarın toplumu ve toplumun gündelik hayatını hangi derecelerde ve nasıl tahakküm altına aldığı anlatılıyor. Filmde daha önemli ve filmin özeti sayılacak düşünceninse, iktidarın zulme dayalı düşüncesinin nasıl normalleşip, düzensizliğini çok iyi biçimde vermesiydi. Filmde yaşanan şey 'sosyalizm', fakat 'sosyalizm'in ideolojik olarak toplumu alternatifsiz bir köleliğe mahkûm etmesiydi. "Sosyalizm Nedir?" sonuna çok iyi cevaplar veren filmde, Türkiye tipi sosyalist düşüncenin hayalciliğini de bulmak oldukça mümkündür,

“

28 Şubat: Kimilerine göre demokrasiye balans ayarı, kimilerine göre postmodern darbe. Fevkalade istikrarlı bir ülke olan Türkiye’de, sürekli olarak yeniden kurulan ya da kurulma süreci devam eden cumhuriyet, 10-15 yıllık dönemsel aralıklarla bünyesini, uzuvlarını dinç tutmaya çalışıyor. “Atatürkçü, laik, seküler, aydınlanmacı, çağdaş” çizgiden uzaklaştığı veya böyle bir riskin doğmadığı hallerde dahi o yöce ideallerden uzaklaşıyor mu? İzlenimi verilerek, askeri el koymalar yani askeri darbeler yoluyla Kemalist restorasyon hayata geçiriliyor.

elbette Cumhuriyet ve Cumhuriyetçilik denen şeyin ne olduğunun da... Türkiye zihniyet açısından Rusya’ya son derece benzeyen bir ülke... Bizde de kendimize özgü adlar taktığımız ama aslında topluma her türlü zulmü reva gören rejimlere bariz bir yatkınlık var. Ruslar ‘sosyalizm’ kelimesinin ardına sığınarak kendi adalet algıları ile yüzleşmekten on yıllar boyu kaçtılar. Ne yazık ki bizde de bazı kişi ve kurumlar bunu ‘cumhuriyet’ kavramı üzerinden zorlama gayreti içinde.

Etiyen Mahcupyan “Cumhuriyet Olmayan Cumhuriyet” adlı yazısında bizde Cumhuriyet’i şöyle tanımlıyor: ‘Cumhuriyet’, devletin ve onun has oğlanlarının doğruları bildiği, halkın ise kendisini bu doğrulara göre değiştirme görevini yerine getirdiği ölçüde ‘vatandaş’ olabildiği rejimin adı...” Mahcupyan’ın Cumhuriyet tanımı, 28 Şubat darbelerinin zihniyet dünyalarını çok güzel şekilde yansıtıyor. Türkiye’de seçilmiş iktidara talip olan siyasetçiler ve bir bütün olarak yasama organı, gerçekte kerhen tahammül edilen bir nifak potansiyeli olarak algılanmaktadır. Yasamanın siyaset dışı kılınması ise en azından rejimin ‘imajı’ açısından sorunlar taşıyor, çünkü meşru bir yürütme mekanizması oluşturmayı zorlaştırıyor. Çare, herkesin bildiği gibi, siyaset alanının hiyerarşik olarak ikiye bölünmesi ve ekonomi gibi basit ve ‘teknik’ meseleleri siyasetçilere

bırakırken; kimlik, vatandaşlık ve ideoloji gibi ‘temel’ meseleleri yürütme bürokrasisinin ve yargının uhdesinde tutmakta aranıyor. Bu durumu ‘normal’ göstermek için gerekli maddeler anayasaya konmakla kalınmıyor, söz konusu kurumların iç tüzükleri de ona göre düzenleniyor... Böylece adaletten nasibini almamış, totaliter ülkelerde mümkün olabilecek bir hukuksal altyapı oluşmaktadır. 28 Şubat ve hatta öncesi dönemlerinin ordu ve yargı mensuplarının zihniyet dünyası, bir yandan Cumhuriyet’in ve onun ilkelerinin koruyucusu olmakta, öte yandan da bunu sağlayan yasa maddelerinin değiştirilmesi teklifi dahi edilememektedir! Sırf bu durum bile yaşadığımız rejimin totaliter niteliğine gönderme yapmaktadır... Ama dahası da var, çünkü asker ve yargının konuşmakta oldukları rejim -biz adına cumhuriyet desek de- evrensel olarak cumhuriyet dendiğinde kastedilen rejimin niteliklerinden epeyce uzak. Kısacası bizde 28 Şubat’ta bu düşüncelerle asker ve yargı, ‘cumhuriyet’ dediğimiz ama cumhuriyet olmaktan uzak olan otoriter bir rejimi bu haliyle tutma mücadelesi içindeydiler.

Mihail Romm’un *Obuksovennıy Fascizm* adlı filmi 28 Şubat’ın beyaz perde versiyonudur. Filmdeki oyuncuların yerinde Kuvvet Komutanları, YÖK Başkanları, dönemin üniversite rektörleri, medya aygıtı, toplumun azınlıkları olan ve elitist bir tabakayı temsil eden sivil toplum örgütlerini bulabilmek oldukça mümkün. Bizim yaşadığımız Cumhuriyet ile filmdeki Sovyet Rusya hükümetlerinin jakobenliği, AK Partili yıllara kadar neredeyse aynıdır. Laik kesim ve eski Cumhuriyet sevdalılarının hortlattığı 28 Şubat’a karşı en büyük tepki başörtüsü direnişi ve AK Parti’nin iktidara gelmesidir.

Eski Türkiye ve laikleri Bernard Shaw’un dediği gibi “Bizim karışımızda hukuk eşit ama hukuk karşısında biz eşit değiliz.” diyen, ülke sınırları içerisinde ahlak bir nesil üretmeye çalışanların Türkiye’sidir. Sistem, Cumhuriyet ve dolayısıyla Atatürkçülük karşısında en ufak hamleyi bir nifak olarak gören zihniyet, Cumhuriyet’ten çok uzak olarak kalacak, Sovyet Sosyalizm zulmünden öteye gidemeyecektir.

*Tuzcan Kaş, *AK Parti ve Müslümanlar*, Ekin Yayınları, İstanbul, 2007.